

Indiferența bărbatului înseamnă pentru ele absență iritantă, amânare dezo-lantă. Dansul lor este obsedat de o sincopă stânjenitoare. Ca o sincopă poate fi resimțită și lipsa vorbirii (reprimată parcă), pe când privirile lor își vorbesc.

Constatând repetarea mișcărilor, frecventă în spectacolele lui András Lóránt, nu trebuie omisă, însă, conotația existențială a monotoniei (fără a exclude lungimile redundante), prin care se fixează o atmosferă, o stare obsesivă, o tentativă fără rezultat.

Teatrul „Toma Caragiu” din Ploiești – Indiferentul, versiune scenică de András Lóránt, după Marcel Proust. Scenografia: Ambrus Amaryll. Cu: Oxana Moravec, Cristina Moldoveanu, Elena Popa, Roxana Ivanciu, Lorena Ciubotaru, Clara Flores, Andrei Vasluianu. Premiera: 24 februarie 2006.

Brăila

Soția plugarului irlandez

Nu dau cronicii acest titlu doar pentru a sublinia importanța personajului feminin din **Ultimul câmp**, piesa lui David Harrower, văzută la Brăila. Ca și în titlul parafrizat aici (de roman și de film remarcabil), toate trei cuvintele ce-l alcătuiesc au o egală însemnătate pentru ceea ce se întâmplă în piesă și pentru sensul ei. Ca și la alți dramaturgi – Synge, Martin Mc Donagh – jucați pe scenele noastre, personajele sunt integrate sau încearcă să se desprindă dintr-o comunitate trăind undeva în Irlanda, izolată prin obiceiurile ei de viață față de lumea modernă înconjurătoare. Și la Harrower nu subiectul este cel mai interesant, nu triumfiul (ori patratul) relațiilor dintre personaje, unde sentimentele și libidoul în crescendo se rezolvă printr-o crimă (eliminarea fizică, săvârșită sau dorită numai, fiind întâlnită de asemenea la ceilalți autori amintiți). Plugarul (cum se socoate destinat pe pământ) va fi ucis de soția, până atunci supusă și iubitoare, pentru a-i pedepsi adulterul, dar și pentru că este atrasă de ființa deosebită a morarului, el însuși un singuratic, răzlețit de comunitatea satului.

Dincolo de schema subiectului, revelatoare pentru situația și mentalitatea personajelor sunt preocupările lor zilnice, mai puțin spectaculoase. Cele relatate de femeie despre tot ce a putut face într-o zi, repetându-se, fără îndoială și formând, pentru ea (și altele ca ea), viața de soție, sunt prea lămuritoare și uluitoare: cum este posibil în vremea noastră, pentru că nimic nu spune a fi altădată! Ne surprinde tradiția încremenită a superstițiilor (nu uită că i-a căzut cuțitul pe jos), dar și nivelul de civilizație, în care trocul mai funcționează (a dat o găină pentru un sac cu sare). Munca ei e manuală și neajutorată: a tăbăcit singură, a țesut o pătură. Oricum, este mulțumită pentru că a potolit foamea soțului și a calului... O bună parte, introductivă, a piesei, are ceva de reportaj sociologic și etnologic, într-o umanitate pe care o descoperim datorită acestor personaje. Femeia vorbește cu soțul despre câmpul care-i hrănește, despre iapa care va făta – și toate ne vin parcă de la o imensă depărtare, nouă, celor ce ne petrecem

timpul prin supermarketuri, buticuri, discoteci... Și, deodată, toate au o poezie frustă, a unei sărăcii, dar și a unei omenii care se exprimă în propoziții și comparații de extremă simplitate. Comparațiile, ca și umorul ei, se referă la ceea ce vede și la puținul pe care-l are: „luna e ca brânza”, „mesteci ca un cal”. Deseori, replicile lui hotărâsc scurt și cuprinzător: „copacul e pentru lemne”, „iepurele e pentru mâncare”. Când se vor autodefini, ea va înțelege calm: „Nu suntem făcuți, să ne uităm în sus prea mult timp”. Soțul plugar este legat de ogor și – printr-o dragoste ce trezește gelozia femeii sau glumele sătenilor – de caii săi. *Ultimul câmp* (titlul piesei, nu prea inspirat ales) este locul ascuns, în care se retracează egoist, unde nu-și duce soția. El este bărbatul-stăpân, care decide pragmatic, exponentul unui regim falocrat. Când își trimite nevasta pentru făină, îi va cere să-l urască pe morar, așa cum face tot satul, îi va comanda sentimentul și ea se va supune. Dar teama de cel despre care se spune că ar fi un ucigaș înconjurat de vedenii hidoase, se va risipi. În noaptea când află că soțul o înșală, se va întoarce la morar („Deschide, ticălosule!”), i se va da lui. Mentalitatea colectivă cedează propriei porniri, mai puternică. Considerându-l o forță malefică, îi va cere moartea soțului. Într-adevăr, morarul e altfel decât ceilalți, pentru că mănuieste tehnica morii, numai de el știută, dar și printr-un ascendent intelectual. Știind să scrie, „pot spune ce a fost în capul meu”, ceea ce o sperie pe femeia încredințată că doar „Dumnezeu pune în cap și ia de acolo”. Scrisul o neliniștește: se simte prinsă în vraja morarului, se poartă ca o vietate încolțită. Ar fi fost util, probabil, să cunoaștem sursele și modul de redactare al piesei, pentru a distinge documentarul de imaginarul ficțiunii.

Ceea ce încifrează și, implicit, semnalează autorul în dialogul dramatic, se dispune în trei straturi privind relațiile imediate, dar și o mentalitate colectivă, mediată, sau, deseori, supratema întregii evoluții a femeii spre necesara emancipare. Există suficiente indicii, în retorica unor replici ca „Noaptea se va sfârși” sau „Trebuie să descopăr fiecare lucru de una singură”.

Am insistat asupra piesei lui Harrower, fiind mai complexă în semnificații decât am văzut pe scenă. Decorul simultan, cu planuri și elemente elocvente, putea permite o multitudine de raportări în desfășurarea spectacolului. Regizorul Peter Kerek a intervenit, reprezentând uciderea soțului altfel decât în text (acolo există un accent simbolic), introducând grupul femeilor în negru, mesager al comunității sătești, dar și al morții violente, apoi – într-un ciudat contrast cu zgomotul apei pe jgheabul ce taie spațiul de joc – sunetele melodioase ale unui vals de Strauss, poate pentru a ne mări senzația de distanțare. Mai dificil de realizat scenic au fost translațiile stilistice, între reprezentare realistă și stilizare expresionistă, pe care le solicită actorilor referințele unui text treptificat. „Ultimul câmp” rămâne, în spectacol, un titlu care nu-și dezvăluie sensul: al locului de împlinire supremă, râvnit și dobândit atât de plugar, cât și de soția sa, fiecare în felul său. Nici traducerea – dând impresia unei prime forme – nu-i ajută pe interpreți, dimpotrivă. La premieră, actori bine cunoscuți – și apreciați din alte spectacole – păreau încă într-o fază de acomodare, fără aderență vie la roluri, executând convențional acțiuni indicate. Mentalitatea personajelor a fost ilustrată, dar n-a căpătat dramatismul, relieful specific, urmărit de autor.

Teatrul „Maria Filotti” din Brăila – Ultimul câmp de David Harrower. Regia: Peter Kerek. Scenografia: Alina Herescu. Cu: Mihaela Trofimov, Emilian Oprea, Valentin Terente, Corina Georgiana Borș, Monica Zugravu-Ivașcu, Emilia Mocanu, Ramona Gângă, Elena Andron, Oana Antonia Ilie. Percuție: Alexandru Mușat. Premiera: 4 martie 2006.